

EVOLUTIA

M. S. Regina Maria la Veneția.

Prețul 5 Lei.

EVOLUTIA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ.

REVISTĂ ILUSTRATĂ, APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ, STRADA NICOLAE IORGA No. 23. — TELEFON No. 310.

DIRECTOR-PROPRIETAR:
Dr. ALEXANDRU MUREȘIAN

SECRETAR DE REDACȚIE:
IUSTIN ILIEȘIU

ABONAMENTUL: 1 AN 120, JUMĂTATE AN 60, 3 LUNI 30, UN NUMĂR 5 LEI.

CUPRINSUL:

Călătorul	<i>Vasile Al-George</i>	Cântec	<i>A. Livia</i>
Protoparaclisierul	<i>Septimiu Popa</i>	Reproducerea obiectelor de artă.	<i>Dr. Coriolan Petran</i>
Toamnă	<i>George A. Petre</i>	Primii fulgi de nea.	<i>Nicolae Tistu</i>
Gloria cumpărată.	<i>Zarin (Trad. Nina Donos)</i>	Cronica rimată	<i>B. Rudava</i>
Toamnă	<i>Iustin Ilieșiu</i>	1 Decembrie 1918—1921	<i>Ioan Istrate</i>
Lumina se stinge.	<i>I. Lupu</i>		
Cântec	<i>V. Cedru</i>		

Teatru — Opera. — Insemnări. — Cărți-Reviste. — Sport. — Posta redacției și administrației. —
Numeroase clișee de actualitate. — Desemne de Eugen Normand și Mitică Mărculescu

Seminarul de drept

Dr. Mureșian.
TELEFON No. 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga No 23.

Banca Ardeleana

și Casa de Economie
Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Fenyő & Braunfeld

Mare magazin
de Bijouterii

Cluj, Piața Unirii 9. — Telefon 350

Depot

„Au Bon Gout“

Paris—București. EUGEN BÁRDOS.
CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 4.

Luis Janky

blanar

Cluj, Strada Universității No. 1.

S'a deschis expoziție de jucării pentru copii.

Cel mai mare deposit in arti-
cole de artă și jucării la firma

Eisenstädter din Cluj

Str. Regina Maria 13, — En gross și en detail.

PROTOPARACLISIERUL

I.

L-am cunoscut acum unsprezece ani, la instalarea mea de preot în Valea-lată: între mulțimea de oameni cu sumane sure din biserică el era singur cu suman alb. Cu mâinile încrucișate și cu ochii țintă la mine imi sorbia fiecare cuvânt și uneori făcea semne de aprobare.

Când să ieșim din biserică, protopopul mă bătu pe umeri:

— Vezi pe omul acela cu suman alb? Te rog să-l inviți și pe el la masă.

În vremea mesei protopopul mi-a spus trista lui istorie:

„Pe vremea aceea era protopop tatăl meu, fie iertat părintele Ananie, iar el era flăcău june, de loc din Brădățel. Băiat bun și cu frica lui Dumnezeu, — îl chiamă Nechită, — iubea biserica, și când se întâmpla să lipsească de-acasă paraclisierul, se simțea nespuse de fericit, îl înlocuia el cu toată inima și cu tot sufletul. După moartea paraclisierului popa îl puse pe el și acum se simțea la largul lui. Îngrijea și curățea biserica, era o adevărată fericire să intri în biserică din Brădățel.

Dar fericirea lui a fost de scurtă durată. Știi, pe atunci paraclisierii erau scutiți de cărăușiile satului. Popa avea un om bun în sat și într-o bună dimineață l-a pus paraclisier în locul lui Nechită.

Atunci l-a cunoscut tatăl meu. Venise într-o zi de vară și după ce își povesti cu glas plângător toată amărăciunea sufletului îl rugă să-l pună iar paraclisier, să se vadă iar lângă altarul lui Dumnezeu.

Tatăl meu era om drept, dar nu da multă atenție lucrurilor neînsemnate, nu era bucuros să ajungă la neplăceri cu preoții petru ori ce nimicuri. Plângerea lui Nechită a luat-o în glumă.

— Știi ce, Nechită? — i-a zis zimbând, — nu te supăra. Îți dau eu o slujbă mai bună, te pun *protoparacelisier*, să fi și tu peste paraclisieri așa cum is eu peste popi. Să umbli din sat în sat să vezi cum își fac paraclisierii slujba și-apoi în toată luna să vii la mine să dai raport. Vrei?

Nechită așa se vede, n'a priceput gluma. Înseminat la față, prinse amădouiă mâinile tatălui meu:

— Vreau, cum să nu vreau!

Își puse mâna pe frunte, privi câțva timp pe tatăl meu în ochi, apoi își luă rămas bun și ieși.

O luă țintă cătră Brădățel. Își întâlni mireasa în mijlocul satului și îi povesti zimbând tot ce i-a spus protopopul. Ea privea neliniștită ochii lui tulburi, a fost cea dintâi care a băgat de seamă că Nechită s'a clătît și... s'a măritat după altul.

Nechită de aci încolo își începu slujba, umbra din sat în sat, din biserică în biserică și învăța și muștra pe paraclisieri. Aceștia la început îl luară în bațjocură, dar dela o vreme... bisericile începură a fi mai curate și mai bine îngrijite. Din când în când venea la tatăl meu să dea raport. Tatăl meu îl primea

PE DRUMURI NOU!

CĂLĂTORUL.

*Vânt negru s'a pornit
Și bate fața lumii...
De-alungul drumului copacii plecați
Par rânduri nesfârșite de drumeți...*

*Coboară cerul tot mai jos pe dealuri,
Cad zorii peste noi,
Și'n noaptea grea
Doar fulgerul mai luminează...*

*Uruituri prelungi pornesc și vin
Din cer,
Din peșteri,
Din adâncul lumii,
Și'n vânt s'amestecă spăimântătoare...*

*

*Pe drumul măturat de praf,
Lăsând pe pietre ascuțite
Sânge din rănilor picioarelor,
Incovoiat și palid
Trece călătorul:
Un mort, în care-i vie doar credința
Că dincolo de noapte e azur...
Și zdrențele îi flutură în vânt...*

*Plouă...
Din toate lumile se varsă apă pe pământ.
În maluri săpă râurile
Si le darmă,
Crescând pe șesuri
Amenințătoare...*

*Incovoiat și palid trece călătorul
Mănat de-un vis ne mai visat...
Din mersul lui citesc
Că nu-i din lumea noastră...*

1921.

Vasile Al-George.

cu multă bunăvoință, petrecea uneori ceasuri întregi cu el și se prefăcea că înseamnă în „catastih” spusese lui, uneori îi citea istorii și versuri. Vremea lucrului de câmp o petrecea pe la tatăl meu și pe la alți popi; unii îi plăteau cinstit munca, iar alții... îl exploatau muncindu-și cu el pământul aproape numai pentru mâncare.

Eu eram preot în părțile Someșului, când odată primesc știrea că tatăl meu e foarte greu bolnav și am plecat repede. La patul lui am găsit pe

„protoparaclisierul“, plângând și sughițând de gândiai că i-se rup baierile inimii.

— Un lucru mă doare, — îmi zise tatăl meu când am rămas singuri, — de ce am luat în glumă plângerea lui Nechită, de ce n'am silit pe popa dela Brădățel să-l pună iar paraclisier?

— Eu o să mor, — adăogă oftând, — și tu poate ajungi protopop în locul meu. Te rog moștenește dela mine și pe Nechită. Ocrotește-l, spune-i vorbe bune și spune celorlalți preoți să-l omenească și ei și... să-i plătească cinstit când îl pun la lucru...

L-am și moștenit, cum vezi. E același și acum, același „protoparaclisier“ pribeag, pe care îl vezi mereu pe la curțile popilor și prin biserici, ori... stând de vorbă cu vre-un paraclisier. Îl vezi? Acum vorbește cu paraclisierul din Valea-lată“...

Intr'adevăr, Nechită spunea paraclisierului meu că pune prea multă tămâie în cădelniță și apoi... o adevărată disertație despre însemnătate, tămâierii în biserica lui Hristos... așa cum auzise dela fie iertat părintele Ananie...

II.

Am avut și eu parte de Nechită și nu regret timpul ce l-am petrecut cu el, nici omenia care i-am dat-o, nici banii... Pe vremea fânului era la mine în-totdeauna, adunam finul amândoi, cât patru. Glumiam cu el uneori, știu că odată l-am întreat: de ce nu se însoară? Atunci s'a întunecat la față și până în de seară n'am mai putut scoate o vorbă din el, iar seara m'a părăsit, s'a dus la alt popă.

Odată mi-a făcut un bine, care n'o să-l uit nici odată. Trebuia să facem școală nouă în Valea-lată și într'o Duminecă după amiazi am adunat tot satul la mine. Le-am vorbit oamenilor cu tot focul tinerețelor mele, o vorbire de-un ceas bun și la sfârșitul vorbirii credeam că e cu neputință să nu-mi ajung scopul. Când colo, ce să vezi? Oamenii tăceau, tăcerea peștelui și se uitau unul la altul, o tăcere chinuitoare de câteva minute, până când unul dintre ei rupse tăcerea, spunând cu glas de jumătate:

— Nu ne trebuie școală!

Atâta a trebuit. S'au deschis de-odată toate gurile și de-acum..., ține-te băiete:

— Nu ne trebuie școală nouă!

— Bună-i care o avem, nu ne trebuie alta!

— Hai oameni să ne vindem boii și tot ce-avem, să facem școală în Valea-lată!

Și alte multe, cât îmi chiar roșise obrazul... Era și Nechită de față și mă privea trist, mă compătimea bietul, — iar când s'au dus oamenii, — s'a dus și el cu ei la... cârciumă.

Acolo oamenii continuară strigătele udându-și gâturile mereu, ba unul dintre ei spune câteva cuvinte „măgulitoare“ despre mine.

Atunci Nechită ridicându-se, începu să strige din toate puterile, așa de tare, cât toți tăcură de-odată și îl ascultau cu gura căscată. Le spuse vorbirea care li-o spusese și eu, dar... în stilul lui și după felul lui de-a vorbi. La urmă scoase o pungă și o trânti pe masă:

— Măi oameni, aici sunt șaptesprezece zloți. Bani trudiți, măi, așa să știți! Aici vi-i las măi, să-i beți măi, până vă dați de-a dura, ori să-i dați la școala cea nouă...

Apoi ieși trântind ușa cu putere, iar oamenii, ca înlemniți, se desmeticiră abia într'un târziu, când se ridică unul dintre ei:

TOAMNĂ.

Pete de rugină

Picură din arbori.

Raze de lumină

Galbene ca ceara, — razele timide

Ceruesc pământul —

Zarea se închide

Intr'un vâl de ceață împăjejit,

Iar când vântul

Bate

Se'ntețește hora frunzelor uscate

Nu mai săgetează

Undele de aer nici o rândunică.

Florile își frâng

Lujerul sub greul nopților cu brumă;

Arborii oftează

Plâng...

Doar pe-un ram o frunză tremură de frică,

Poate peste-o clipă vântul o sugrumă.

*

De pe ramul gol,

Intr'un suflu aspru tremurarea-și curmă

Frunza cea din urmă.

În spre sud, un stol

De întârziate pasări călătoare

Se inneacă'n ceața mohorâtei zări,

Iar în crânguri moare

Spasmul tânguirii ultimei cântări...

Și pe când dispare

Ultima nădejde din ce-a fost odată,

Palida natură

Plânge de rușinea de-a fi despuiată.

George A. Petre.

— Măi oameni, nebunul ăsta... e mai cuminte ca noi...

Părăsără toți cârciuma și veniră la mine, începurăm desbaterile din nou, iar... peste patru luni de zile școala cea nouă a fost sub acoperiș...

III.

În timpul războiului îl duseră și pe Nechită la oaste. Dela cazarmă îmi scria des și... îi scriam și eu, ba odată l-am și cercetat. Mi-a scris și de pe front o scrisoare lungă, care o păstrez și acum. Apoi nu mi-a mai scris nimic... După șase luni de zile, îngrijorat, am făcut întrebare despre el la „Crucea roșie“ și am primit un răspuns trist, de trei șire, că Nechită a căzut făcându-și datoria...

Unde a murit, unde e îngropat?

Dumnezeu știe!

Când am primit scrisoarea eram tocmai în curtea școlii. Am citit-o și am vărsat... trei stropi de lacrimi. Și cum priveam trist tabla cu inscripția de pe edificiul școlii, așa-mi venea s'o smulg și să pun alta în locul ei, numai cu două cuvinte:

„Școala protoparaclisierului“.

Septimiu Popa.

GLORIA CUMPĂRATĂ

— Povestire de Zarin —

Trad. din rusește, de NINA DONOS.

I.

Intr'o cabină retrasă a unui restaurant de primul rang ședeau doi domni.

Unul brunet, ca de 28 de ani, cu fața plăcută, un oarecare Gdovschi, tânăr scriitor, celalalt cu 2—3 ani mai bătrân, o statură puternică, cu o barbă roșie ca focul pe fața grosolană și tâmpită: cunoscutul milionar Șugaev.

roșie ca focul pe fața grosolană și tâmpită: cunoscutul milionar Șugaev.

Șugaev îl cercetă cu privirea.

— Da, dar totuși, cât?

— Asta depinde de lucru și de întâmplare...

Vedeți, noi suntem plătiți cu coala, odată mai mult, odată mai puțin...

— Cum cu coala? Cât? — nu înțelegea Șugaev.

Gdovschi îl privi neînțelegător.

— O coală tipărită — îi explică el — 16 foi cam vr'o 35 de mii de litere...

— Așaaa... — mormăi Șugaev — Cât primești pentru o coală?

— 100 de ruble și mai mult — răspuse Gdovschi, care în realitate nu primea mai mult ca 60 de ruble. Șugaev îl privi mirat.

— Asta înseamnă, că dacă e un roman întreg...

Actul II din „Samson și Dalila“.

Convorbirea se întrerupsese și stăteau tăcuți, fumând liniștiți din țigările de foi.

Gdovschi gândea; La ce dracul m'o fi chemat așa aci? Nu i-am văzut oare mesele? De ce am venit?... Prostie!

Iar Șugaev răsuflea greu, încrețindu-și nutra. Se vedea că se muncește să spună ceva și nu știe cum să înceapă.

In sfârșit, hotărât, a ridicat capul, și punându-și coatele pe masă, zise:

Acum să vorbim despre lucrul, pentru care te-am poftit.

Gdovschi ridică liniștit privirea spre el.

— Să-mi spui — începu Șugaev — dar drept, primești mulți bani pentru scrierile Dtale?

Gdovschi, crezând că are a face cu un editor, făcu o față indiferentă:

— Primesc destul pentru mine.

— 700—1000 de ruble.

— Numai atât? Strigă mirat Șugaev.

O asemenea sumă la el nici nu număra.

— Dar spune, unii dintre Dv. primesc și mai mult? Gdovschi oftă.

— Cum de nu! Iau 2, 3 și 500 de ruble pentru o coală. Iau bani mulți!...

Răsturnă pe gât paharul cu liqueur, sorbi din cafea, și turnându-și încă un pahar de liqueur, repetă dus pe gânduri: Iau bani mulți...

Șugaev se lasă pe masă, încât o urni din loc și-i zise:

— Ai vrea D-ta să primești 300 de ruble pentru o coală? Ha?

— Cum nu — răspuse cu fața luminată Gdovschi? — Tocmai am un roman.

— Ai un roman? — Strigă cu bucurie Șugaev.

Gdovschi îl privi mirat și zâmbi într'o presimțire dulce.

— Dar ce-i — întreabă el.

— Uite ce-i! Eu Ștefan Șugaev, îți propun o afacere: Dă-mi mie romanul acesta. Îți plătesc 300 de ruble de coală. Câte are?

Gdovschi se înviora.

— Cu plăcere! 10 coale. Dta îl vrei pentru editură? ...

— Nu! ... Îl cumpăr pentru mine. Dta să-ți iei gândul dela el! Da! Am să-l iscălesc cu numele meu.

Gdovschi îl privea nedumerit, iar Șugaev lăsându-se și mai mult pe masă și întinzându-și gâtul scurt:

— Și nu numai romanul acesta, ci tot ce vei scrie să fie al meu. Eu îți plătesc câte 300 de ruble — și gata! Al meu! Numele meu, și la gazetă! Asta-i tot, dacă te învoești. Și încă ceva! — adăugă el — aceasta pentru toată viața. Gdovschi nu există! S'a isprăvit! Dar Șugaev va fi! La mine banii sunt siguri, de-acolo îi scoateți greu — cred eu —

— Greu! ... — repetă mașinalicește Gdovschi.

Era zăpăcit de propunerea făcută și nu se putea obicinui cu acest gând.

— Îți dau banii numai decăt. Uite cecul! Ha-ha-ha, — râse cu plăcere Șugaev, privind neliniștit spre vecinul său — Ei cum? Dăm mâna? Ha? — și întinse mâna lată cât o farfurie.

— Eu nu pricep — începu Gdovschi, dar Șugaev îl întrerupse:

— Ce să nu pricepi!? Îl iau pentru mine. Dta îl scrii, eu îl iscălesc și-l tipăresc, și D-ta primești numai decăt banii.

— Câte 300?

— 300! Dar pentru mine nu mai pot să scriu?

Șugaev făcu din cap: Nu! Gdovschi nu mai există! În locul lui: eu, Șugaev!

— Va să zică eu să scriu numai pentru Dta?

— Da! Dar să păstrezi secretul, numai noi doi să știm.

— Se înțelege — răspunse Gdovschi — dar o astfel de afacere ...

O sudoare rece îi ieși pe frunte. 300 de ruble îl ademeneau și în același timp simțea că se face o afacere grozavă, ne mai auzită ... 300 de ruble! El scrie ușor 20 de coale ... Asta face 6000 de ruble pe an ... Dar să nu tiperească nimic pentru el?! ... 300 de ruble ... Asta înseamnă că acuma am 3000...

— Și pentru mine nu pot să scriu nici măcar o povestire?

— Nici un rând!

— Pe alt nume!

— Pe nici unul! Cumpăr tot și gata!

Gdovschi zâmbi silnic.

— Dar dacă mai târziu eu voiu vrea să stric afacerea.

Nu se poate! — tăie Șugaev!

— Cum nu se poate? Poți să mă împiedeci?

— Pot. Uite cum! Dacă vrei și dacă dorești îți dau chiar acuma arvuna pentru 10 coale, (Gdovschi tresări) dar să-mi iscălești două scrisori.

Gdovschi răsuflă greu, apoi par'că-și întrerupse respirația.

— Ce scrisori?

— Una așa, că adică! „Stimate Ștefan Trofimovici! Din adâncul inimii cer iertare, că într'un minut de prostie am răspândit zvonul că adică D-ta te iscălești numai sub scrierile mele. Recunoscând paguba

TOAMNĂ.

*Când am deschis obloanele astăzi,
Din vârful munților cobora o femeie îndoliată
Țipând
De s'auzea peste tot pământul ...*

*Se'nvolburară mările,
Se'nfiorară țările, orașele, satele
Cu munții, cu văile,
Cu inimile.*

*În mâini ținea un sceptru de regină.
Un semn făcut-a norilor
Și norii-au început să geamă.
Ea cobora cu pași solemni
Ca 'n urma unui rege mort
Cu trupul învelit în togă neagră,
Purtând pe frunte
Cununi de visuri scuturate.
Avea sandale galbene 'n picioare
Făcute din rugina frunzelor
Și lacrimi se vărsau
Din ochii' nnourați.*

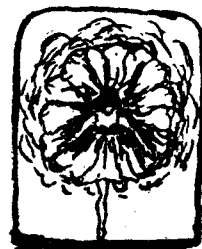
*În urma ei se 'nnălțau neguri
Din porii pământului,
Cădeau frunzele
Și 'n inima fiecărui copac
Străbătea săgeata privirilor ei otrăvite.*

*Cu plete resfirate
Venea amurgul încălecat pe vânt.
În goana lor puzderii de cenușe
S'amestecau în aer,
Și se lipeau de geamuri și de uși.*

*Soarele albit de spaimă
Se prăbuși în gol ...*

*Am început să tremur,
Să mă clatin:
Femeia 'ndoliată mi-a călcat grădina ...
Am izbucnit în hohote de râs,
Ori mi-se pare?
— O, nu! E vântul,
Care smulge frunza
În toamna sufletului meu.*

Iustin Ilieșiu.

Dtale scriu aceasta, dau voce să se tipărească scrisoarea mea în gazetă“.

Iată! Iscălește! Ha-ha-ha. Asta-i un fel de asigurare.

Gdovschi oftă, iar Șugaev urmă;

— În caz de refuz de publicare a acesteia sub numele Dtale, scrie aceasta:

„Domnule Redactor! Ca răspuns la scrisoarea Dlui Șugaev, cu sinceră părere de rău recunosc, că într'adevăr am făcut-o aceasta, fără voce. Un domn mi-a dat un manuscript, zicând că e scris de el și eu nu m'am gândit nici o clipă, că ar fi fost scris de dl Șugaev. Cred că stimatul romancier îmi va ierta prostia...“ și — iscălește!

— Dracul să priceapă! — zise Gdovschi.

Șugaev râdea cu gura lățită.

— E o afacere comercială. Totul se poate întâmpla. Eu m'am gândit până în cele mai amănunte. Aceste scrisori le-am gândit, le-am rumegat. De mult aveam acest gând, dar nu găseam un om potrivit... Ei, cum?... Merge?...

Se mișca neliniștit pe scaun. Urmă o tăcere penibilă. Gdovschi râsufla greu și rar, iar Șugaev sforăia, învăluindu-l cu o privire îngrijată.

— Mă învoesc — se auzi glasul înecat și stins al lui Gdovschi.

Șugaev sări.

— Te iubesc — strigă el bucuros — Dă-mi mâna! Vei fi mulțumit.

Abia a spus cuvântul hotărît, și parcă un munte i-a căzut de pe umeri. Râzând și vesel a bătut palma lui Șugaev.

— Dar arvuna?

— Se poate și acum. Trebuie, însă, să bem și un aldămaș, pentru acest lucru mare, doar se face pentru toată viața. Ha-ha-ha!... Hei!... Efeb! — strigă el, apăsând butonul soneriei — adu 2 sticle reci de șampanie! lute!...

Zorile palide străbăteau prin perdele și amestecându-se cu lumina artificială, dădeau tuturor lucrurilor o culoare închisă, pierdută. Gdovschi și Șugaev ședea încă ametiți de vin și de o plăcere reciprocă, și'n timp ce Șugaev era roșu ca racul, Gdovschi ședea palid, cu fața trasă.

În sinceritatea beției Șugaev începu:

— Doream acest lucru din copilărie, dar nu le puteam potrivi să iasă bine. Mă zbăteam, mă chinuiam... Voiu fi scriitor — lua-o-ar dracii! Și am hotărît! Spune-mi, ce nu poate Șugaev?... 10 mii de ruble vrei? Puțin! Dar 50 de mii? dar o sută de mii? dar un milion? Ha-ha-ha!... Se poate spune că Șugaev e scriitor! Frumos de tot!... Totuși să-mi scrii scrisorile, dragul meu!

Erau clipe, când lui Gdovschi i-se pareă că simte ceeace simte o fată vânzându-se. Dar conștiința că mâine va avea 300 de ruble îi ucidea îndoiala trecătoare.

Șugaev tot urma:

— Dintr'odată mi-am pus ochii pe Dta. Eu luam seama la fiecare începător... da! Vedeam că te tipăresc în ziare în cronici... He-he, mă gândesc eu, să te prind înainte de-a apuca să-ți fac bătăture pe ochi... Să ne sărutăm!

Și s'au sărutat...

(Continuare în numărul viitor.)

Poemele tinereții.

LUMINA SE STINGE...

Când privirile noastre grele s'au ciocnit, tari ca de cremene, am închis ochii, căci mă dureau de puterea privirii tale și de orbirea schinteiilor ce au scăpărat ciocnirea privirilor noastre. Am simțit atunci că una din aceste scânteii a coborât în peștera întunecoasă a sufletului meu și a aprins acolo o lumină plâpândă. Îmi plăcea să ascult pâlparea luminii ascunsă în sufletul meu... și eram fericit...

Apoi când ne-am cunoscut mai de aproape și sufletele noastre s'au înțeles, flacăra ei a început să

Dna Lia Pop, dela opera română din Cluj.

lumineze mai aprins în ungherul ascuns din sufletul meu — și cu cât sporea lumina ei, cu atât și sporul bucuriei mele creștea...

Adeseori seara, când eram în mansarda mea și mărirele întunerecului își frământau valurile, coboram în peștera aceasta minunată pe care nu o cunoscusem mai înainte — și ca un explorator ciudat cercam să surprind din tainele, cari până atunci le acoperise întuneric de nepătruns. Și rămâneam uimit de frumusețea peșterii fermecate și rămâneam uimit de frumusețea colonadelor de cristal, cari sprijineau masiv bolțile cu tăeturi gotice. Fiece colonadă avea o formă deosebită, fantastică, și toate colonadele se imbinau sus, undeva, într'un tavan bizar, unde nu putea pătrunde încă lumina, — și întunericul ce înneca tavanul împrumuta acestei peșteri un aer de măreție... Și fiecare cristal de pe pereții peșterii sclipea în diferite nuanțe ale diferitelor culori. Și toate aceste culori dădeau un aspect de feerie nemaivăzută.

Cântece.

I.

*În zvonul de cântec și șoapte
Mă chiamă o lume la joc
Și eu, rătăcitul noroc,
Aș vrea să mi-l caut în noapte.*

*Trecuse pe-alături de mine
Dar n'am putut ca să-l opresc
Și-acuma mereu îl doresc,
Îl chem în zădar și nu vine.*

*Doi ochi plini de farmec, pe marea
Vieței, cu ei mi-l'au luat.*

*A fost ca un vis spulberat,
Un freamăt ce-l poartă uitarea.* V Cedru.

II.

*Valurile mării,
Prinse în furtună,
Câtă zbuciumare
N'ar putea să spună.*

*Cine să pătrundă
Tot ce-ar spune ele?
Cine să 'nțeleagă
Gândurile mele?*

*Se tot luptă tainic
Și se pierde uitate
În zădărnicia
Din singurătate!* A. Livia.

...Iar eu umblam prin grotă de cristal tăcut și cu pași ușori, ca să nu trezesc ecourile adormite prin colțuri...

Și în această peșteră erau multe ganguri, și despărțituri de diferite mărimi, unele mai mult, altele mai puțin luminate, și fiecare din aceste despărțituri avea ceva deosebit, care îmi umplea inima de fericiri noi și necunoscute. Și mai erau în peșteră deschizături căscate adânc și cari zăceau în întuneric, căci luminița era prea slabă ca să le poată lumina. Și mai erau vâgăuni tainice și prăpăstioase, cărora știam, că lumina nu le va putea rupe nici odată negrul zăbranic al misterului.

De câte ori ajungeam în fața acestor guri de întuneric simțeam o neliniște care mă înfiora — și frica de necunoscut făcea să mă îndepărtez grăbit de acolo.

De câte ori mă întorceam din aceste pelerinagii scormonitoare de năluciri ademenitoare, veneam cu sufletul încărcat de vedenii noi și minunate — și eram plin de fericire...

Ca un harpagon pățimaș strângeam icoană lângă icoană, bucurie lângă bucurie, și astfel îmi îmbogățiam mintea cu comorile fantasmagoricelor viziuni, sporindu-mi în suflet belșugul fericirii mele; — iar flacăra luminiței creștea mai mare, mai puternică...

Uneori simțeam că port în suflet o povară, și flacăra ce creștea mereu mă ardea dureros, — dar eram fericit...

Apoi nu știu cum s'a făcut, că pâlpăirea lumi-

niței se făcu mai domoală și lumina ei scăzu din zi în zi. De câte ori mă coboram în ciudata peșteră din adâncul sufletului meu, vedeam cu neliniște, că cercul luminos se micșorează și tulburătoarele imagini erau mai puține și mai întunecoase, iar nuanțele culorilor mai palide. Și cu cât neliniștea creștea, cu atât scădea puterea luminiței ce mă făcuse fericit...

Apoi s'a petrecut ceva între noi; nu știu ce s'a petrecut; — n'am înțeles-o nici odată..., și de atunci luminița licărește muribundă.

Te-ai dus departe...

Și iată acum, că lumina se va stinge!..

În curând în peștera minunată va cobori — din tavanul cel grozav — întuneric adânc, și în sufletul meu va cobori noapte neagră și umedă. Visurile mele vor pieri odată cu miraculoasele vedenii și mirajul frumoaselor vedenii va pieri odată cu lumina pe care ochii tăi scăpărători au aprins-o în sufletul meu. De acum în seri târzii, când trist voi sta pe gânduri în mansarda mea pustie, nu mă voi putea mângâia coborând în sufletul meu ca într'o peșteră subterană, cercând, asemenea unui explorator fantast, să surprind taine nebănuite, — am înțeles, că lumina ta a aprins lumea de visuri de acolo, și am înțeles că lumina aceasta se va stinge pe rând ce uitarea mă va șterge din inima ta... Iar când lumina se va topi, odată cu ea se va topi și sclipirea multicoloră a miilor de cristaluri..., și colonadele templului meu sufletesc se vor surpa..., iar eu voiu băjbăi în întuneric...

...Acum lumina se stinge!..

I. Lupu.

Știință - Artă.

Reproducerea obiectelor de artă și muzeele de reproducere.

De: Prof. Dr. Coriolan Petran
inspector general al muzeelor din Transilvania.

Adeseori s'a accentuat la noi prin oameni pricepuți, necesitatea unui muzeu, sau măcar a unei colecțiuni de reproducere și adeseori am auzit despre

De Constantin Pavel, dela Opera din Cluj.

defectuositatea reproducerilor, acuzații aduse de persoane cari pretindeau a fi nu mai puțin pricepute. Pentru acela, care are intenția de a ajuta cultura artistică a publicului, chestiunea merită a fi cumpănită. A reproduce, însemnează în artă, a multiplica pe cale mecanică o operă de artă. Multiplicarea nu va produce opere egale, sau egale ca valoare cu originalul; scopul reproducerii în majoritatea cazurilor nu este

de a crea a doua operă de artă, ci posibilitatea de a-ne forma o idee cât de precisă despre originalul produs. S'ar putea crede, că copierea prin artiști ar fi unicul și cel mai potrivit mijloc pentru a câștiga ceva mai mult apropiat operelor de artă originale. Totuși nu este așa. Cu drept cuvânt zice istoricul de artă Grosse, că copiile într'adevăr bune, sunt mai rare decât originalele bune. Creațiunea artistică numai printr'un măiestru congenial poate fi cu oarecare succes imitată, oamenii de soiul acesta au însă de obicei alte de făcut. În general copiile nu pot reda ceiace este mai bun în lucrarea originală. Dacă admitem în plăsmuirea operelor de artă atotputernicia personalității artistice, aceasta o putem admite chiar și pentru lucrările copiate. Artistul adevărat chiar și când copiază vrând-nevrând ne dă ceva din personalitatea proprie și aceasta se observă cu atât mai mult în cazul când opera copiată, prin conținutul său sufletesc, este mai îndepărtată de sufletul artistului copiator. Cu cât câștigă mai mult opera originală prin personalitatea creiatorului său, cu atât mai mult pierde copia din fidelitate prin manifestarea personalității artistului care o copiază. Cu cât mai impersonală cu atât mai fidelă este reproducerea. Fără îndoială lucrarea cea mai impersonală este aceia a mașinei, a reproducerii mecanice. Calitatea reproducerilor mecanice a înaintat azi atât de mult, în cât nu este just a-le condamna. De sine se înțelege, că și cele mai bune sunt în fond imperfecte, deoarece coloritul este numai indicat în mod mai general, totuș reproducerile fac servicii laudabile. Istoricului de artă și esteticianului le este posibil prin ele a avea la un loc toată capodoperele artei răsfirate în toate lumea, le înlesnește amintirea mai precisă a operelor, iar publicul mare care nu le-a văzut în original își poate totuș forma o idee cât de vagă despre ele, mai ales dacă ele tuns ajutate de explicațiile oamenilor pricepuți. Goethe se exprimă, că mulajul unei escelente opere vechi poate să producă un efect mare, deoarece el conține ceva din ideea și forma originalului și că iubirea pentru artă adeseori se aprinde prin astfel de reproducere cu totul imperfecte.

Dată fiind importanța reproducerilor, nu va fi fără interes a arunca o privire fugitivă și asupra istoricului reproducerilor. Cel mai vechiu mijloc de a reproduce pictura și desenul este *xylogravura* (gravura în lemn, mai bine zis săparea în lemn). În China încă în secolul al X-lea o găsim. În Germania unde *xylogravura* a jucat un rol foarte însemnat, primul exemplu datează din 1423 și reprezintă pe Sf. Cristof. *Gravura în aramă* este — așa se crede — pentru prima

oară răspândită în Germania. Cel mai vechiu exemplar de gravură în aramă este „Biciuirea lui Cristos” în Berlin din 1446. Gravurile servesc de vre-o cincisute de ani reproducerea picturii și a sculpturii, dar chiar dela început ele nu servesc exclusiv acest scop, ci le găsim și ca opere de artă independente, ca mijloc de exprimare al artiștilor, fie în pagini izolate, fie ca decor artistic al cărților înlocuind miniaturile medievale. În jumătatea primă a secolului al XVI-lea găsim în Germania și Elveția primele exemple de *gravură în aquaforte* (apă tare) cari în secolul al XVII-lea ajung la o deosebită înflorire în Olanda prin Rembrandt. Pentru ca reproducerea să nu fie pur lineară, dar mai ales ca umbrele să nu fie alcătuite prin complexe de linii, ci prin pete de umbră, în jumătatea a doua a secolului al XVII-lea se aplică prin Ludovic von Siegen „*Mezzotinto*”, iar peste un secol prin I. B. Prince „*aquatinta*”. Toate aceste deosebite mijloace de a reproduce nu presintau la început culorile originalului ori ale naturii. Curând însă după cunoașterea gravurilor se începe și colorarea lor. *Cromotipografia* (tiparul în culori) o găsim în secolul al XVI-lea pentru prima oară. Albrecht Altdorfer de exemplu întrebuițează șase plăci colorate pentru a da culorile principale. Hercules Seghers încearcă în secolul al XVII-lea a colora o singură placă cu mai multe culori. Alții pentru a câștiga icoana multicoloră întrebuițează nouă plăci diferite. *Tiparul în trei culori* este invenția lui Le Blond din 1740, iar tiparul în trei culori pe bază fotografică, care se practică azi datează din 1861. *Litografia* (tiparul cu piatră) a fost inventată de Alois Senefelder în München la 1796, iar *algrafia* (în loc de piatră placă de aluminiu) la 1893.

Reproducerile moderne au ajuns la perfecțiunea de azi prin ajutorul fotografiei. Reproduserile acestora sunt mai fidele și mai impersonale decât gravurile, în cari se reflecta ceva din personalitatea copistului întotdeauna. Este interesant pentru lumea de azi a compara într'olaltă gravurile diferiților artiști și epoce referitoare la aceeași operă, pentru a cunoaște deosebiri de personalitate a copiștilor și a epocelor. Reproduserile de azi: fotolitografia, autotipia, heliogravura, fotozincografia, albertotipia multiplicată pe cale mecanică-fizică cu ajutorul fotografiei operele de artă. Aceste soiuri de reproducere fiind mecanice și bazate pe fotografie, ele nu pot fi considerate ca opere de artă, ca creațiuni artistice independente, ci ca cele mai bune reproduceri. Părerea generală de azi este, că artistul gravor lucrează independent *alături* de opera de artă, pecând graficul *reproduce* numai imaginea originalului. Artiștii moderni atunci când transpun o operă picturală în gravură ori litografie, nu au ca scop imitarea originalului ori a naturii, ci a crea din nou conform personalității proprii.

Toate mijloacele de a reproduce, înșirate mai sus, se numesc cu un nume colectiv: *arte grafice*. Arta grafică poate să fie dependentă ori independentă. Nu numai reproducerea unei opere de artă, dar și schița gregăitoare, proiectul, ilustrarea unui text — fac parte din arta grafică dependentă. Gravorul și litograful poate să lucreze și independent, precum în oricare gen al artelor plastice, fără a reproduce o altă operă.

(Va urma.)

PRIMII FULGI DE NEA...

Primii fulgi de nea...

Azi, în zorii zilei, horbotă la geamuri,

Mi-ai pus flori vederii —

Și-ai deschis mormântul alb nemângâierii

Din grădina mea...

Inimă rănită, de-acum nu te teme!

Primii fulgi de nea...

V'așteptau de-atâta, o, de-atâta vreme

Frunzele căzute, moarte, părăsire

Fără de mormânt —

Și scrășnea durerea țăr'nii pustiite,

Iar copacii gârbovi, plângători în zdrențe

Spulberate'n vânt,

Ridicau spre ceruri brațele slăbite

Și cereau în taină

Calda voastră haină

Și îmbrățișarea moale, de hermină...

Din tot largul zării,

Cu răspuns chemării,

Hohotea'n batjocur vântul prin grădină...

Dornici fulgi de nea...

Picuri de lumină și de bunătate,

Vă chemam de-asemeni

Sufletele noastre, frații voștri gemeni,

Sufletele noastre pururi turburate

Și curând de-apururi mângâieri, iertare...

Și-ai venit acum, —

Ploaie de'ndurare —

Voi, fășii de suflet, risipit puzderii,

Rupte din ființa celui Bun și Mare,

Să ne-duceți jertfă alinării durerii

Și milos să'nchideți răni însângerate,

Sfășieri de toamnă...

Inimă tăcută, prinsă'n vrăji de moarte,

Pentru ce mai sângeri?

Cântă și te'ndeamnă!

Vezi: ocrotitoare aripi moi de îngeri

Fălfăiesc departe

Și prin pânza zării se zoresc s'aștearnă

Peste spini și tină albe foi de crin...

Învește molcom ne'mpăcatu-mi chin,

Binecuvântată și slăvită iarnă!

Nicolae Tistu.

Frați Joaovics

Cluj, Piața Unirii No. 32.

Cel mai mare și cel mai vechiu atelier pentru fotoar. fie din Ardeal. Execută acvarele, măști și orice fel de susceperi ori când peste zi.

1 DECEMVRIE 1918—1921.

(După trei ani).

CRONICA RIMATĂ.

*Pudrat cu alb și roz, în haine cum vezi la circuri, cadrilate,
Nevinovat ca și culoarea căciulei mele țuguiate,
Eu port cu mine armonia cântărilor ce mișcă sorii,
Cari au pătat cu roș cămașa imaculată-a Aurorii.
Să nu zâmbiți! Deși vă pare că nu's decât an arlequin,
În armonia generală din univers sunt un refren.*

*Pe razele, ce curg din soare, priviți! S'a ridicat cortina,
De pretutindenți năvălește și fulgeră sub cer lumina,
Iar îngerii în coruri albe lui Dumnezeu i-i cântă slava...
Prin glasul meu s'aude corul, mă ascultați: sunt B. Rudava.*

*Nainte însă de-a începe să prind contact cu tragedia,
Vă fac atenți că eu sunt omul, ce-a studiat à fond magia,
Și foc din inima Gheenei însuflet mi-am aprins... Așa,
De nu veți înțelege totul, sunt sigur că mă veți ierta.*

*Nainte de-a crea pământul și stelele era... lumină,
Și florile n'floriau din raze, n'aveau nevoie de grădini;
Cântarea miilor de paseri, ce azi le numeri dupe pene,
Atuncia izvora din cursul undirilor aeriene;
Iar umbra codrilor, în care ne place să visăm aiurea,
Era și-atunci la fel cu astăzi cu toate că lipsa pădurea.
Erau și-atunci dorinți și visuri și năzuinți, și noi eram, —
Hlamida care ne unește cu țărna însă n'o aveam...
O clipă fu destul ca pacea să se transforme'n tărăboi,
Și Eva să ne zămislească mai mult bătându-și joc de noi,
Căci fiecărui în parte ni-a hărăzit câte-un cusur...*

*De-aceea resemnat eu însumi, rotindu-mi ochii împrejur,
Nu mă ngrozesc, nu țip, căci ochii mai mult mi-i ume-*

zește mila

Când văd păpuși, ce vreau Pegasul să-l călărească cu

[de-a sila,

*Când văd apași cu pălăria precipitată pe sprâncene
Cum dau târcoale și jupoae... Mișcându-și membrele alene,
Se plimbă gravi atâția „nobili“-o, mult mai gravi decât*

[li-e rangul,

Și nu știu că decât cravata mai nimerit i-ar prinde...

[ștrângul...

*Și văd poeți, minune mare, cu fracuri, clacuri și mânuși,
Și se pricep cu toți în artă ca cei ce urlă: „Lăcătuși!...“
Inovatori în ale artei, cubiști, rombiști, „profeți“ nebuni,
Adăpostind sub chici enorme popoare mari de... gărgăuni.
Profanatori de zei, de-altare, coboarâpe „Zamolxe“ n'praf,
Căutând cu 'ntortocheri de fraze să facă biata lume „paf!“
Ce gânduri mari, ce profunzime! — Mai mult poet ori*

filosof?,

Te 'ntrebi, când cineva traduce ce alții-au scris de

Metschnicof...

— Biet arlequin, ce 'ncerci din lină comoara perlelor

[s-o strângi,

Păcătuești fără iertare, căci răzi când trebuie să plângi.

B. RUDAVA.

Acum trei ani, în piața Bălgradului, la poalele falnicilor munți, — acolo, unde viteazul Mihai-Vodă se încoronase pentru prima dată ca principe „al tuturor românilor“, acolo unde trupul vânos al lui Horia, după ce a fost bătut cu bice plumbuite, a fost sfârticat pe roată, acolo unde fluerul lui Avram lăncu a răsunat chemându-și voinicii la luptă pentru libertate, acolo unde catedrala încoronării se pregătește astăzi pentru „împăratul tuturor românilor“, — acum trei ani, într-o minunată zi — prima din luna nașterii Mântuitorului, sufletul Ardealul prin glasurile isvorite din piepturile largi ale miilor de români a consfințit pe veci unirea ce de veacuri o înțelegeam cu toții că e înfăptuită și pe care numai vremurile vitrege au împiedicat-o să iasă la lumină.

A fost o zi mare ziua de 1 Decembrie 1918. O zi care prin măreția actelor săvârșite în cuprinsul ei, mărește sufletul oamenilor, și face dintr'un oraș umil și mic, un oraș atât de „mare“, cât nu l-ar putea face nici casele cu zeci de etajuri, nici sutele de mii de locuitori.

Cine a fost, în acea zi la Alba-Iulia, nu va putea uita niciodată clipele de înălțare sufletească atât de trainice, încât îi sunt ca o încurajare de câte ori încrederea în viitorul acestui neam îi slăbește sau numai șovăește. Iar cei ce n'au putut lua parte la săvârșirea marelui act, erau acolo totuș cu sufletul, într-o deplină înțelegere dela acel „Nistru“ până la acea „Tisă“ cântată de Eminescu.

A fost o zi de bucurie, cum poate numai una singură este în viața unui popor. Ne simțeam pare că suntem mai puternici unde știam că suntem toți într-o țară.

Astăzi, — după trei ani de zile, în care timp au fost și mai bune și mai rele, în care timp s'au spus și cuvinte grele pe lângă cele multe bune, — când vezi strălucind de bucurie toți ochii românești și bătând înfrigate de mulțumire toate inimile românești, când auzi vorba românească și vezi soldatul român, îți poți da și mai mult seama cât de măreață a fost ziua de 1 Decembrie, îți dai seama că în fața întregirii neamului românesc dispar așa că nici nu se mai pot vedea toate nemulțumirile și toate micimile omenești.

Și nici n'ar putea fi altfel. Prea bun e neamul nostru, prea nobil și mare e sufletul lui ca să nu rămână în vecii vecilor unul și nedespărțit!

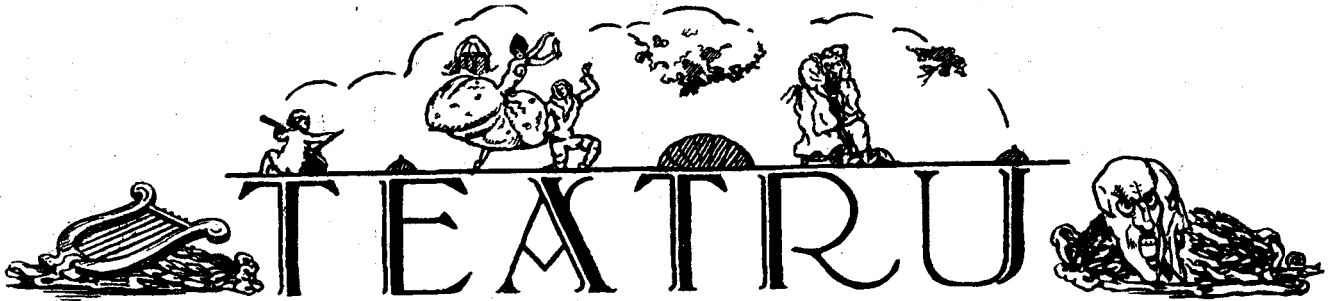
Străinii, oricât ne-ar urî, trebuie să recunoască, — în sinea lor și judecând cinstit, — că dacă „ne-au bătut cu pietre, i-am bătut și noi cu pâine“. Neamul, al căror bătrâni i-a lăsat legi ca cele de mai sus, nici n'ar putea să fie altfel.

Se implinesc așadar astăzi trei ani decând uraganul glasurilor românești din Ardeal a cerut unirea cu patria-mamă, într'un extaz delirant într'un elan de dragoste frățească.

E zi de mare sărbătoare astăzi. Să tacă pentru o zi patimile mărunte și în fața dorobanțului îmbrăcat și el în haine de sărbătoare, ce-și măsoară cadentat pașii pe ulițele clujului românesc, să aducem întreg prinusul nostru de înălțare sufletească marelui act al unirii tuturor românilor.

Ioan Istrate.

Parfumeria „D'Or“.

GINERILE LUI POIRIER.

Comedie in 4 acte de Augier.

Nu putem începe darea de seamă asupra acestei reprezentații care este a cincia premieră din această stagiune fără a releva munca enormă ce se depune la această instituție culturală.

Ar fi banale laudele ce-am putea aduce direcțiunii și artiștilor pentru aceasta. Viitorul apropiat le va da desigur toată răsplata cuvenită apostolatului ce-au făcut pentru instruirea publicului.

Deocamdată lucrul principal este îndeplinit cu prisosință: pe scena teatrului național din Cluj răsună *vorba* românească. Meritul artiștilor este cu atât mai mare cu cât țin teatrul la înălțimea unei adevărate școli. Și cum am spus mai sus, răsplata, cel puțin morală, nu va întârzia să se arate.

În comedia „Ginerile lui Poirier” pe care Augier a scos-o din subiectul romanului lui Sandeau se pun față în față cele două clase rivale din timpul domniei lui Ludovic Filip. (dată precisă a acțiunii este anul 1846): noblețea înlăturată dela conducere și personificată de marchizul de Presles, iar de altă parte burghezimea parvenită personificată de fostul negustor de postavuri Poirier. Între ei, Antoaneta Poirier, soția marchizului de Pusles, care reunește calitățile celor două clase.

O înțrigă ușoară, un dialog viu și presărat cu numeroase spirite fac ca piesa, să fie plăcută.

Tendența teatrului lui Augier este vădită: o morală sănătoasă și mijlocie, tot așa depărtată de misticismul lui Dumas ca și exaltățiile romantismului. Augier predică respectul căsătoriei și prezintă opiniile sale nu în numele său propriu, ci în al contemporanilor săi.

Opera sa trăește încă astăzi prin soliditatea observațiilor și sinceritatea gândirii.

Făcând parte din repertoriul pieselor bune franceze, comedia lui Augier merită să fie văzută, mai ales că „parvenitul Poirier” este de actualitate în aceste timpuri ale îmbogățirilor de război.

* * *

Interpretarea având la îndemână dialogul animat ce-i pune la dispoziție autorul, a redat tot ce se putea reda, întreținând în continuu buna dispoziție a auditorilor.

Dl Papa-Stănescu în rolul lui Poirier, singurul care trăește azi din toate puselele piesii, a fost ca de obicei răsfațatul publicului, care l-a chemat de nenumărate ori la rampă.

Dl Toneanu bine în Saston.

Dra Medianu ar putea interpreta foarte bine rolul Antoanetii dacă nu i-ar lipsi ușurința de-a se mișca pe scenă.

Restul interpreților dintre cari remarcăm pe *dl Neamțu Otonel* în ducele de Montmeyrau s'a menținut onorabil.

— i. s. —

OPERA.

Înființată în condițiuni materiale nespuse de grele și având de luptat cu toate greutățile inerente începutului, prima formație de operă română din România-Mare și-a deschis la începutul lunii trecute a 3-a stagiune.

Premiera de deschidere a fost celebra operă a lui Saint-Saëns „Samson și Dalila” atât de impresionantă pentru simțul nostru muzical, prin melodiile orientale, — asemănătoare celor românești, — cu cari brodează autorul libretul celor 3 acte.

Montarea și interpretarea a fost mai presus de orice așteptare. *Dna Lia Pop*, distinsa cântăreață a Ardealului, a avut din belșug prilejul să-și întrebunțeze minunatele resurse vocale, să-și desfășoare inteligentul joc de scenă.

Dlui Const. Pavel, — cel care alături de *dl Tiberiu Brediceanu* a desăvârșit crearea acestei instituții de înaltă producție artistică, — nu știm ce să-i remarcăm în primul rând: interpretarea ireproșabilă a rolului sau rezultatele neprețuite ce-a dat munca continuă a directorului de scenă.

Orchestra, sub conducerea subtilului artist, care e maestrul Schüller, a redat toată comoara de frumuseți ce ascunde fraza muzicală a lui Saint-Saëns.

Tot în această prea succintă expunere nu ne putem abține de-a nu releva, neașteptatele progrese vocale realizate de dnii Grozăvescu și Apostolescu.

E păcat că nu se dă posibilitatea acestor tineri de viitor să și desăvârșească cultura muzicală, într'unul din centrele muzicale străine.

Corul se prezintă, — spre laudele dirijorului *dl Klee*, — ca o masă omogenă și foarte bine disciplinată.

Reprezentații ca „Samson și Dalila”, la cari trebuie să adăngăm „Aida” și „Tannhäuser” susținute la un nivel cu totul european, ne întărește în convingerea că opera română din Cluj (completată însă cu elemente feminine) va contribui cu o bună parte la succesul luptei ce neamul nostru trebuie să o continue pe țărâmul cultural și artistic.

Bineînțeles că în primul rând acest succes se răsfrânge asupra *dlii Popovici-Beyreuth*, directorul operii și omul de bun gust, căruia trebuie să-i mulțumim că opera din Cluj își continuă încă existența.

La Bemol

Insemnări.

Premiații cu Nobel — Anatole France, Nernst.

Rareori comisia premiului Nobel a decis mai cu socotință decât de data aceasta, când, dintre atâția postulanți din lumea întreagă, mai mult sau mai puțin mondiali, a ales pe elegantul și neîntrecutul literat francez Anatole France și pe chimistul german Nernst.

Întâiul e cunoscut lumii nostre culte, din destulele traduceri mai bune sau mai rele, mai puțin sau mai mult comerciale, dintre cari însă, unele sunt, neîntrecute și în traducțiunea românească. Destul să amintim „Crima lui Bonard“, în afară de celelalte scrieri tot atât de renumite și bune.

Ar fi să sporim vorba, laudând pe unul, pe care toată lumea îl cunoaște și și-a făcut despre el opinia în toate cazurile bună. Dar ceea ce trebuie fixat aci, cu ocazia hotărârii comisiunii premiului Nobel, este gestul de o eleganță neîntrecută, al lui Anatole: socialistul iubitor de oameni din nenumăratele lui romane, a socotit, că e mai demn omenesc să dăruiască premiul, care e de mai multe milioane lei, flămânzilor, intelectualilor, oropsiților din Rusia. Gestul acesta nu este întru nimic inferior aceluia „Tais“ minunat al lui A. France; e o operă tot atât de neperitoare, și cu atât mai mult, cu cât a fost adusă în vremurile noastre de sgarănie de îmbogățit de răboiu și risipă tot de îmbogățit de răboiu, și când lumea în goana ei după aur a uitat cu totul de cei nevoiași, flămânzi și fără adăpost.

*

Cel de al doilea premiat, germanul Walter Nernst, e profesor universitar în Berlin, în vârstă de 57 ani și e renumit de mai bine de 20 de ani. Elev al lui Osva'd și în bună măsură al lui Roentgen, a dezvoltat o activitate întinsă, se spune chiar că fără de margini, în chimie, fizici, matemaici. Meritul străduințelor sale răsplătite în parte astăzi, e descoperirea legilor în privința atomilor, moleculelor, contribuția la studiul electricității, descoperirea influenței căldurii asupra mișcării moleculelor și atomilor și, în sfârșit, aceea, că însuși atomul, materia, e energie, electricitate. Prin aceste descoperiri a făcut din chimie descriptivă anterioară o știință exactă.

Fără să mai vorbim despre celelalte roade ale muncii lui, — ajunge să pomenim lampa numită Nernst, — aceste câteva sunt de ajuns să ne facă a ne documenta despre buna hotărâre dela Stockholm.

După aceste două premieri, vor mai urma celelalte, printre care aceea a celui mai înțelept om politic, probabil Lange sau Lansing. Se poate că, în ce privește acordarea acestui premiu de pace, păreri să se împartă, după considerațiuni politice. Dar cu toate acestea, ca și în cazul celor doi premiați de acum, se va pune prin hotărârile comitetului premiului Nobel o nouă și masivă piatră la temelia civilizației, pe care dinamita lui Nobel a sdruncinat-o atât de mult și în acest răboiu trecut, nenorocire de care inginerului suedez i-a părut de pe atnci rău și s'a

simțit îndatorat față de omenire să o recompenseze prin aceste premii.

Phytecantropii ies la iveală.

Rând pe rând scheletele cari au purtat în vremi imemorabile carnea poate acoperită cu păr de maimuță, a oamenilor din peșteri și locuințe palustre, ies la iveală spre a se stabili în luxul muzeelor, în ciuda poreclei de troglodiți căreia au rămas consecvenți zeci, poate sute de mii de ani, de nu mai mult. În tovarășia resturilor de maimuți, plesiosauri, ichtyosauri și alte jivine mitice, față de care și-au împus cândva principiul lăsat moștenire lui Ch. Darwin, acel struggle for life, — ele se înfașează pe rând strămoșilor pe care nu i-au visat mânuitori ai electricității, cu care-i îngrozia Dumnezeu lor de după nouri.

Un asemenea schelet a dat față cu răstrânepoții minieri, în Nord-Rhodesia diamantelor din Sudul Africei. După părerea specialiștilor trogloditul găsit la 60 picioare sub nivelul apei, între plante fosile, ar fi contemporan cu acel phytecantropus al olandezului Dubois, desgroptat la 1802 în Sava. Această deshumare va prilejuește o nouă dovadă a existenței oamenilor în vremuri răstrăvechi în Africa de miază zi. Ea va mai aduce ipoteze, ori poate confirmarea altora anterioare, dar nu va transforma încă antropologia într'o știință exactă.

Alte comemorări: Rabelais, Dante, Petöfi.

Comemorările care sau ținut lanț anul acesta, continuă cu o febrilitate, ce dovedește, că după atâția morți ai răboiului, omenimea a început să prețuească doctrina lumii vechi a cultului față de ceice ne-au bătătorit calea pe planetă. După Dostoiewsky, Molière, P. de Kock, ș. a., a venit rândul altor grăbiți să iasă din rândurile între care și-au purtat crucea, răsplățiți numai cu surisul speranței și al perspectivei unei aureole postume.

E rândul, de data aceasta, al lui Rabelois și Petöfi. Întâiului i-s'a ridicat la Mont-Pelier o statuie, la desvelirea căreia a asistat ministrul învățământului francez. Scriitorul, satiricul, dar mai ales pedăgogul creator de epocă în secolul 17 a fost comemorat cu tot fostul cuvenit memoriei spre a căreia eternizare s'a ridicat statuia.

Și e rândul lui Petöfi, dela nașterea căruia se implinesc o sută de ani. Inflăcăratul poet ungar, autorul „Apostolului“, al lui „Ioan Viteazu“ și altor poezii mai mărunte dar de o frumusețe neîntrecută, în număr de peste 950, va fi comemorat la Budapesta în mijlocul unor manifestațiuni ale întregii țări și în vederea cărora se fac pregătiri asidue de către comitetul respectiv.

Poetul divin — il divino poeta — continuă să fie sărbătorit, cu ocazia sescentenarului ce s'a împlinit dela moarte-i. Comemorarea lui a trecut peste Ocean, la New-York, unde în Columbus Circle, a fost sărbătorit de către o sută de mii de persoane, asistând la serbare secretarii de Stat din Washington, ministrul Italiei și generalismul italian Diaz.

Un plagiator — recidivist.

Un specimen, am spune al războiului, plagiatorul. Înainte de război plagiatele erau așa de rare și autorul lor făcea vâlvă asemănătoare aceleia pe care ar face-o o eschrocherie, un duel sau mai știm noi ce. Erau rare și de aceea când se „comiteau“, luau proporții caioniste, fiindcă așa erau vremurile. Astăzi plagiatul e ceva comun. Incepând cu plagiatul gazetaresc fără scrupul, cu furtul — dacă-l putem numi plagiat — din averea Statului și isprăvind cu acela obscuro, întronat de puștiul dela București, Al. Sorescu-Soare.

Acest „puștiu“ (d. Sorescu-Soare e un tânăr, abia ieșit pe lume, poet de cafea și adulter de reviste), e un produs al războiului și trebuie cu atât mai mult extirpat. După ce a plagiat acum câteva luni pe un oareșic Const. A. Siminei, apoi pe Horalamb Lecca (ce necinste!), a plagiat acum pe — pe unul dela Universul Literar! Cel puțin de era dela

Marele artist Bulfinski, cu ocaz uea venirei la Cluj.

Europe Nouvelle, sau Riro, sau — dar dela Universul literar!

Nici nu ne-am ocupa de acest parazit literar, dacă d. Sorescu Soare ar fi unul dintre acei dători de lovituri, cari după întâia înfrângere capitulează. Dar dl Sorescu-Soare e recidivist. Fură, fură mereu, într'un chip țigănesc, proprietatea intelectuală a altora. Și, ce e mai mult acest hoț dela drumul mare al literaturii, s'a cuibărit și prin revistele noastre, ardelene. L-am văzut în „Cele trei Crișuri“ și chiar în „Cultura poporului“ foae pentru popor. Cu ce obraz?

Am propune să fie dus la un institut de corecție și învățat, cum trebuie respectată proprietatea altora.

Faceți-vă cerneala singuri!

Cerneala se scumpește pe zi ce trece, amenințând să devină un lichid puțin accesibil celor doriți de a-și așterne ideile pe hârtie. Pentru a împiedeca această nenorocire reproducem după „Tea aud coffee trade journal“ următoarea rețetă care permite fabricarea unei bune cernele negre, al cărei avantaj mai este ieftinătatea: „Drojdia dela cafea și un cui sunt de-ajuns. Puneți această drojdie de cafea într'o sticlă, adăugați cuiul și chiar alte bucăți de fer, astupați bine sticla și lăsați să se așeze conținutul. În două-trei zile, veți avea o sticlă de frumoasă cerneală neagră și vă puteți bate joc chiar de furnizorul dvoastre ce scumpește ilicit costul cernelei.

Ce ziceți? Rețeta are pretenții și promite. Cine vrea să aibă cerneală ieftină n'are decât să încerce.

Misterele mării.

Ziarele americane consacără coloane întregi pentru a expune ipoteze și relatări despre frecventete dispariții de echipe și vase. În câteva luni numai, sunt 10 vapoare mari, despre a căror soartă nu se știe nimic. Cel mai interesant este cazul Goelette-e Carrel Deering care a fost găsită în largul oceanului fără nici un om din echipaj. Nimeni nu poate explica acest fenomen. Nimeni nu poate reconstrui cel puțin cu aproximație cele ce s'ar fi putut întâmpla.

Cu această ocazie se reeditează dispariția extraordinară a echipajului vasului *Marie-Celeste* plecat din New-York la 17 Noemvrie 1872.

Șapte zile după plecarea sa e întâlnit în largul mării de vasul *Del Gratia*. Câțiva oameni au debarcat pe bordul *Mariei Celeste*. Totul era în cea mai perfectă ordine. Nimic anormal pe punte și pe bord. Au bătut la ușa unei cabine. Nici un răspuns. Au intrat. Nu era nimeni. Se cercetează toate colțurile. Nici un singur om. *Maria Celeste* plutea în largul mării fără nici un om pe bord. Mai mult încă părea că echipajul n'a părăsit vasul decât de câteva minute. Oalele erau pe foc, carnea părea gata pentru masă. În cabine nici o desordine. Un mic harmonium era deschis, pe el o partitură de muzică. Un degetar era pus alături de lucrul ce părea atunci chiar lăsat de o mână de femeie. În biuroul căpitanului era ceasul de aur al acestuia și în camera soției sale pe o pernă se putea vedea locul imprimat de un cap de copil. Nicăeri nu se recunoștea vre-o încercare de plecare. Lucrurile fiecărui erau neatînse. S'a găsit întreaga lingerie și mai ales banii. În cabina ajutorului s'a găsit, pe masa sa, tăblița pe care erau însemnate: mersul timpului, temperatura, notele cadranului și sub aceste indicații cuvintele acestea — singurele ce-ar putea să se pună în legătură cu impresionanta aventură ce-a avut loc: „ce ciudat, iubita mea soție!“

Marie Celeste condusă la Gibraltar fu dată în primire Amiralității și mai târziu deveni proprietatea celor ce-o descoperiseră.

Contra vânătorilor de... păr.

China vinde mătase și ceai, — destul de puțin, — câteva alte produse și mai ales piei de iepure și... păr de om. Acest din urmă comerț (acela cu părul de om) foarte activ, nu este fără pericol pentru cumpărător și iată de ce:

Nu e nimic de temut când recolta este luată după capul unei persoane în viață și sănătoasă; dar sub pretextul că un mort trebuie să se prezinte la paradis ras în cap, Chinezii rad întotdeauna capul morților. Foamea și cutremurile de pământ permit să se vândă numeroase „frizuri“. Ciurma însăși devine o excelentă afacere, pentru că permite o abundență recoltă de păr. Această boală ar fi considerată chiar ca o binefacere a providenței dacă părul ciurmaților n'ar fi greu de umblat cu el din cauza „locatarilor“ ce adesea acesta adăpostește.

Din această cauză autoritățile au dat ordine severe ca părul cumpărat să fie desinfectat puternic, pentru ca „locatarii“ purtători de ciumă să fie complect „evacuați“.

Einstein pus la probă.

Americanii și englezii, popoarele care nu se lasă amăgite cu una cu două, au hotărât, după germani care le-au luat înainte înființând un observator special la Lipsca, — să încerce veracitatea afirmațiilor

savantului Einstein și să stabilească, întrucât e cu puțință, ce e, la urma urmelor, cu acea teorie a relativității de care amintește toată lumea, dar pe care atât de puțini o cunosc mai în amănunțime. Aceste două popoare, au convenit să trimită expediții de savanți, care să constate cele mai sus spuse, cu ocazia întunecimei complete de soare din Septembrie 1922. Membrii acestor expediții vor fotografia soarele și stelele din jurul lui și aceste fotografii le vor asemăna apoi cu de acelea, prin cari s'a fixat poziția stelelor după întunecimea solară. Din mărimea deosebirei dintre aceste două feluri de fotografii vor face apoi deducțiuni asupra teoriei relativității. Observațiunile vor fi făcute pe insulele Crăciun, la 2000 km. depărtare de Australia nord-vestică.

Cinematograful bate teatrul și în Anglia.

Invenția edisoniană ale cărei ravagii sunt atât de multe, ca și binefacerile ce inventatorul american credea să ne dea prin acest mijloc optic de distracție și instrucție, atrage pretutindeni atâta lume, cât toate teatrele la oaltă din localitatea respectivă. Intră în cercul de constatări al psihologilor și criminaliștilor să arate influențele rele ale cinematografului. Noi ne rezumăm la constatarea pe care ni-o aduc ziarele engleze, că în chiar țara lui Shakespeare, cinematograful înregistrează biruințe decesive asupra scenei. Ce e mai mult, în Manchester unul din teatre s'a schimbat în cinematograful, ipostază în care îi merge înzecit mai bine și tot atunci, tot acolo, alte teatre au trebuit închise. Soluția e aceeași și în celelalte orașe provinciale. Iar în Londra numărul teatrelor a scăzut cu trei, destul de importante.

Vestea aceasta, oricât de fără însemnătate și ripotericește adusă, pricinuește o îngrijorare fondată, nu numai pentru că arată mecanizarea în proporție geometrică cu modernizarea mulțimii, dar profetizează pe de altă parte căderea viitoare a teatrului, instituție a gândirii și sentimentului față de cinematograful ațăfător de porniri.

Reigen, Reigen...

Buclucaș, piesă a vienezului Schnitzler, „Reigen“, a cărei reprezentație a stârnit proteste la Viena, dar care la noi, — vorbim de teatrele pe povârnișul material, — poate servi pentru acoperirea deficitului, fără să provoace manifestațiuni de antipatie (dovada s'a dat la Arad), — a îndârjit pe iezuitele prezidente de reuniuni ale femeilor din Berlin, dându-le prilej de a-și face încă odată faimă în jurul numelui lor, cunoscut de altfel publicului supus la impozitul — colectelor. O prezidentă de acestea a dat în judecată unul din teatrele berlineze, pentru că a cutezat să reprezinte Reigenul. Rezultatul a fost, că justiția s'a instalat comod în fața scenei, cu grefi, aprozi șcl., a chemat martori, care au venit cu toții, doar reprezentația era pe gratis.

Desbaterile procesului s'au continuat la tribunal, unde acuzatorii au cerut 4—5 ani de închisoare pentru directori și câte trei pentru artiștii cari au cutezat să înfrunte pudicitatea prezidentelor de reuniuni feminine, care, mi-te, nu s'au sfiit să-și aducă la reprezentația dată în onoarea justiției, copii, dintre cari unii minori. Nu-i vorbă, apărarea a arătat netemeinicia acuzației. Dar cum de regulă influența acestui fel de iezuitism feminin e mare și propaganda de asemenea, acuzații vor vedea pușcăria, după toate

probabilitățile. Sentința nu s'a dat încă. Ea ne va servi prilejul unei interesante jurisprudențe.

Măturătorii sfântului mormânt.

Luptele între călugării diferitelor tagme, vestite pe vremuri și dintre care unele au dus la războaie sângeroase între țările protectoare (războiul Crimeiei), au reinviat, după trei ani trecuți dela declararea păcii, implicit a libertății. Aceste lupte, accentuate în unele țări printr'un confesionalism mai mult sau mai puțin pronunțat, de regulă cu mult mai laș față de cel din trecut, — în Palestina au luat iarăși aspectul luptelor vechi, când trebuia intervenția diplomaților, Vaticanului și chiar a armelor. Ele se dau între două tagme de credincioși, între francescani și coptii de rit oriental. Toată gâlceava s'a iscat dintr'un bagatel incident: cine se măture scările sfântului mormânt. Coptii pretind că ei, francescanii, iară își revendică lor dreptul acesta. Bine înțeles, pietatea trebuia manifestată. Au fost deci bătăi, cu palme, cu pomni, cu ciomege și bătăile aceste continuă. Căpeteniile, ca și în vremile de odinioară au făcut intervenții: La Londra, la Vatican, revendicându-și prioritatea. În momentul acesta nu știu cui i-se va da dreptul. Papa va fi de partea francescanilor; englezii — ?

Rezultatul însă îl prevedem. Va fi readucerea soldaților de pază, retrași deodată cu moartea oficială a Turciei, și, ca o ironie, soldații evrei vor trebui să supravegheze devoțiunile credincioșilor creștini către cel răstignit de strămoșii lor de acum douăzeci veacuri.

Un ser contra tuberculozei.

Acest flagel al omenirii, poate cel mai înspăimântător și mai distrugător prin faptul că răpește anual zeci de mii de brațe productive, în vârsta cea mai frumoasă a vieții, și-a găsit în sfârșit nașul în persoana drului Puțoreanu din Olănești care a descoperit un ser antituberculos.

Experiențele cari continuă în prezent la București se pare că dau rezultate ce ne îndreptățesc să credem că descoperirea drului Puțoreanu va putea fi tradusă în fapt în scurtă vreme.

Renumele drului Puțoreanu se va răstrânge și asupra țării, iar cele mai mari răsplăte ce se dau marilor savanți nu vor putea recompensa îndeajuns sforțările doctorului român a cărui descoperire va revoluționa întreaga știință medicală.

Să sperăm că încrederea ce se pune în reușita experiențelor serului drului Puțoreanu nu va fi desmințită.

Imprimarele cele mai frumoase și delicate se confecționează la

R-A-D-I-O

Tipografia Cultura Cluj, Str. R. Maria 34.

IULIU MUȘȘA

cel mai mare magazin.

Coafer de teatru și Dame

Str. Memorandului 10.

Cărți - Reviste.

Mihail Kogălniceanu. Studiu critic de Radu Dragnea. — Cluj — 1921. Înainte de-a trece direct asupra fondului lucrării d-lui Dragnea, nu ne putem opri de-a nu face câteva considerații generale asupra importanței neprețuite ce are lucrarea d-sale apărută în aceste timpuri de secetă pentru literatură, — cu atât mai mult pentru critică.

Desigur d-l Dragnea este un mare entuziast. Un mare entuziast, pentru că atunci când i-ar fi fost prea ușor să scrie un studiu critic, învăluind într-o privire fugară tot ce se știe cu aproximație despre obiectul ce și-a propus să analizeze, (doar așa fac majoritatea criticilor noștri!) D-sa își jertfește timpul căutându-și materialul trebuincios până 'n cele mai mici amănunte, citind cu atenție și ceace este din cale afară,

DI RADU DRAGNEA, autorul volumului „Mihail Kogălniceanu“

— trebuie să recunoască ori și cine, — gândind mult asupra celor citite și asupra celor scrise de el însuși.

Asemenea oameni sunt rari astăzi; cu atât mai mult trebuiesc prețuite contribuțiile lor.

Ar trebui să arătăm care este însemnătatea lucrării d-lui Dragnea nu numai pentru istoria literară a celei de-a doua jumătăți a veacului trecut, ci pentru întreaga istorie națională a aceluși timp.

Ar trebui încă să arătăm meritul d-lui Dragnea de-a fi adus în același timp o închinare pioasă marelui „om“ și „român“ Mihail Kogălniceanu și pentru această ar trebui să enumerăm lucrările (nu lucrarea) scrise de străinii din Apus despre „marii lor oameni“, fie ei, — bine înțeles păstrând proporțiile și raporturile, — „mai mici“ decât Kogălniceanu. Fiecare capitol din lucrarea d-lui Dragnea ar fi avut o întreagă literatură. Și dacă nu facem aceasta, e că nu vrem să fim acuzați de lipsă de „modestie“.

Valoarea lucrării d-lui Dragnea e deci cu atât mai mare cu cât în direcția aceasta s'a scris prea puțin; bine aproape de loc.

Și închisă paranteza acestei mici digresiuni să trecem asupra celor scrise de d-l Dragnea. Cei cari așteaptă amănunte „picante“ din viața conului Mihailache (așa cum obișnuiesc unii autori să strecoare în lucrările lor), amănunte cari n'ar putea fi decât inventate, cei cari așteaptă anecdote mai mult sau mai puțin vesele pe socoteala lui, vor fi înșelați. Lucrarea d-lui Dragnea nu este o carte „distractivă“. Este în primul rând o carte instructivă; cine o citește are luminată deodată înaintea sa întreaga viață a Principatelor. Unite, anii de plămădire a României de astăzi.

Totuș să nu spunem un neadevăr. Cartea d-lui Dragnea este distractivă și fără acele invenții de cari vorbim mai sus, dar distractivă în înțelesul că începând s'o citești nu o lași din mână până nu ajungi la ultima filă. Dar acest caracter de distracție mărește cu atât mai mult meritul autorului.

Încă un merit al autorului este acela că face și precizări cronologice, introducând astfel o atmosferă de seriozitate. Așa la pag. 21 precizează: „Kogălniceanu a mers în Spania, nu la 1844, după cum a afirmat Papadopol-Calimachi, ci la 1846“. Și verifică această precizare cu argumente ce nu admit discuție.

În capitolul tratând despre „Caracterul“ lui Kogălniceanu, d-l Dragnea introduce poate fără să vrea o interesantă notă de actualitate. Vrând să motiveze „moldovenismul“ lui Kogălniceanu, motivează totodată și „regionalismul“ nostru, adică al fiecărui român în parte.

Pe băncile școlii fiind, Kogălniceanu spunea că ar refuza „primul tron din lume“ pentru „săraca Moldovă“, iar într-o scrisoare: „Eu sunt născut moldovean, eu vreau să mor moldovean“. Iar în prefața celei de-a doua ediții o *Letopisețelor*: „De pe tată și de pe mamă, din moși strămoși, mă fălesc dară că sunt Român Moldovan și cu mândrie recunosc că familia mea nu a căutat niciodată origina sa în țări și neamuri străine“.

Aceste cuvinte le-a spus Kogălniceanu. S'a găsit oare cineva să-i spună că nu e patriot? Și astăzi, fiecare român din cuprinsul României-Mari, trebuie să recunoască, că are o simpatie aproape inexplicabilă pentru provincia în care s'a născut. Pentru aceasta nu poate fi acuzat de lipsă de patriotism. Că această stare (i-am putea zice psihologică) e exploatată în luptele politice, de vină este însăși caracterul luptelor politice de astăzi.

D-l Dragnea spunând ca definiție că „moldovenismul lui Kogălniceanu este temperamental“, credem că s'ar putea accepta și pentru regionalism aceiași definiție, căci după cum spune tot d-l Dragnea: „există în istoria noastră literară și politică un temperament moldovean cum există un temperament muntean sau mai aine zis există mai multe subtemperamente moldovene, muntene și ardeleni“.

În capitolele următoare, d-l Dragnea cu o adâncă putere de analiză reușește să ne înfățișeze întreaga activitate a aceluia ce-a fost „marele om de stat Mihailache Kogălniceanu“.

În prefața d-l Dragnea spune că acest studiu „ca plan și concepție face parte dintr'o serie de studii critice“.

În interesul istoriei critico-literare sperăm că nu-și va uita promisiunea.

i. istr.

Avram Iancu (Povestire pe scurt a vieții sale) de Alexandru Ciura.

Distinsul scriitor ardelean, autorul subtililor și impresionantelor foiletoane venite în volumul „Sub steag străin” face un imens serviciu literaturii de popularizare publicând broșura cu titlul de mai sus.

În cele 80 de pagini se cuprinde tot ce se poate spune despre Iancu astfel ca să entuziasmeze pe cititor, mai ales pe cetitorul dela sate cărui se adresează în special.

Graiul neaoș românesc și personalitatea distinsă a d-lui Ciura fac ca această broșură să fie o minunată lectură.

Broșura se vinde în favorul monumentului eroului, ce se va ridica la Cluj și costă numai 4 lei.

Nu o putem indeajuns recomanda publicului românesc.

Der Untergang der Donau Monarchie, de baronul Szilassy aduce amănunte senzaționale asupra originilor războiului din 1914.

Szilassy este bine cunoscut la noi în țară. Pe timpul lui Aerenthal era atașat la legăție până în 1909 când a fost trimis la Petrograd spre a ține locul lui Berchtold.

Din lectura cărții aflăm cum în timpul războiului balcanic, Rusia prin Sassonov a propus Austriei, împărțirea Ba'canilor. Constantinopolul putea să rămână turcesc.

„Faceți ce vreți cu Albania”, — spune Sassonov. Serbia ocupă în timpul acesta Albania. Atunci a început, — spune Szilassy — ura Austriei contra Serbiei și de-atunci trebuiesc căutate originile războiului sârbo-austriac.

În 1912 chiar se formase un partid puternic care nu vedea salvarea decât prin strivirea Serbiei, chiar dacă ar fi trebuit un război cu Rusia.

Conrad era unul din partizanii cei mai convinși și cei mai „însetați după sânge”.

În 1913 lucrurile erau și mai agravate încât țarul ar fi spus prințului Gottfried Hohenlohe: „Eh bine! dacă vreți război, îl veți avea, dar atunci împăratul vostru și cu mine, ne vom cântări tronurile”.

— i. s. —

Gândirea — literară — artistică — socială —
Anul I — No. 14. Acest număr ne aduce o neașteptată expoziție din picturile lui Ștefan Popescu, aproape necunoscut nu numai în Ardeal, dar și în vechiul-regat.

D-l Adrian Maniu spune câteva cuvinte frumoase despre acest pictor care se împune de altfel imediat prin cele câteva picturi. Din articolul d-lui Maniu reținem:

„Ne ademenit de răsunetul reclamei și deșertăciunilor — necunoscut am putea zice — față de meritele ce-l impun, Ștefan Popescu a fost pornit nu spre frământările politice, ci spre acelea ale copacilor sbuciumați de furtună, spârți de fulger sau înfrunziți de primăvară”.

În „scrisorile unui răzăș” d-l C. Robul (Cezar Petrescu) continuă să impresioneze prin atmosfera de patriarhalitate rustică ce răspândesc „Scrisorile” sale. Cea din numărul acesta, intitulată „Ion” ne amintește căderea inevitabilă a celor ce încearcă să se ridice dintr'odată prea sus. Reunite într'un volum „Scrisorile” d-lui Cezar Petrescu ar fi un adevărat prilej de reculegere sufletească pentru cititor.

D-l D. Paladi vorbește cu mult entuziasm despre frumoasa și totodată utila operă ce face asociația

pentru răspândirea turismului întemeind „Hanul Dru-meților”. „Turbinca lui Ivan (al II-lea)” dă o bună răfuială celor ce-au mâncărime la mână pentru scris.

Dr. Vasile Gherasim dă un documentat studiu asupra filozofiei ruse.

Versuri semnează d-nii Ema oil Popescu, Vințilă Russu-Șirianu, Teodoreanu, A. Nanu, C. Stoica, P. Grimm (traducere din Tennyson), Leon Feraru.

Nu înțelegem de ce d-nul care semnează ** minunate versuri nu-și dă însăfășit numele la iveală. Ar fi o curiozitate explicabilă a publicului.

„**Szinház és Társaság**”. Aceasta revistă este astăzi la culmea chiemării sale. Nu este eveniment artistic, teatral și social de care să nu se ocupe cu toată seriozitatea, atât din cercul ungar cât și din cercul român. Datorită d-lui Tóth Sándor revista a pătruns în toate straturile societății. Toate evenimentele mai însemnate sunt însoțite de frumoase ilustrațiuni, ceace fac ca această revistă să ocupe un loc de frunte între celelalte reviste ungare ardeleni.

Săgetătorul „publicația” pentru apărarea culturii românești, cum i-a pus subtitlul fără nici o legătură cu cuprinsul, d-l Mihail Sorbul își continuă apariția „oblu” fără nici un nerv cu adevărat românesc și care „apără” cultura românească prin diferite polemici făcute cu diversii scriitori.

În No. 8 un domn Costin Fulga face un prost serviciu acelei culturii românești pe care ziarul — ba pardon, — „publicația” își exprimă intenția că o apără.

D-l Fulga își scrie impresiile călătoriei dsale în Ardeal. Dacă o parte a descrierii ar mai merge, deși e făcută tot așa cum ar face-o un negustor de vite cutreerând Ardealul pentru a cumpăra marfă. Un exemplu: „Aradul are câteva clădiri interesante precum: primăria, catedrala catolică, liceul și splendidul palat cultural; un bulevard extrem de larg și de curat; frumoase grădini și mai ales promenada de pe malul Mureșului...” etc.

Dar dl Fulga ne mai povestește și incidentele personale ce-a avut în această categorie pe cari generalizându-le oare cum ar vrea să deducă că ardelenii au foarte proastă părere despre vechiul-regat și cei din vechiul-regat despre ardeleni. În sprijinul acestei teze mai reproduce și declarațiile dnei Bumbulescu care se plânge că nu are sprijinul autorităților. Dar ca încoronare reproduce cu o bogăție de expresii un incident ce-a avut într'un tren de marfă cu un medic bănașean care ar fi spus că regatul e o temniță de hoți, lași și lichele, etc.

Iar ca să îndârjească pe cititor acelaș d-n Fulga spune:

„Să nu se creadă de vreunul din cititori că scriu fără emoție și că nu simt și acum revoltă când reproduc numai în parte ce am auzit”.

Nu domnule Fulga, nu așa se netezesc asperitățile.

Și chiar dacă ai întâlnit un caz, care, te asigurăm noi că e izolat, nici d-ta nu ai avut conduita care ar fi trebuit. Cel păcătos trebuie îndreptat. Dar înarmat cu prejudecăți, nu vei putea d-ta, d-le Fulga să cunoști sufletul adevăratului Ardeal, care își jertfea viața pentru o idee și care la Alba-Iulia a cerut unirea cu acel „vechi-regat” despre care crezi d-ta că îl urâm.

Bombonărie Cluj, Piața Unirii 3.

Sburătorul literar — No. 10 — București. — D-l Lovinescu continuă portretele critice pe cari în numerile trecute le intitulase „Figurine“.

În acest număr e vorba despre Ion Minulescu sau mai bine zis poezia lui.

„Scrise pentru mai târziu — spune d-l Lovinescu, — *Romanțele* d-lui Ion Minulescu nu numai că au ajuns la meridianul actualității, dar l-au și depășit, lunecând, oarecum, în conul prenumbrei“.

Într'adevăr multă dreptate. Fenomenul se petrece foarte adesea asemenea. Lucruri scrise *cu intenție* pentru mai târziu, își pierd mai repede actualitatea de cât lucruri scrise pentru actualitate și cari totuș sunt pentru mai târziu prin fondul lor.

Totuș Minulescu rămâne „simbolistul român“ prin esență.

D-l Murnu publică un fragment bine tradus în versuri din *Odisea* (cânt XVIII) pe care probabil o va traduce sau a tradus-o în întregime.

De remarcat amuzantul articol al d-lui Fundoianu despre învățământ.

Economice.

În edificiul Băncii Agrare din Cluj la 16 crt. s'a înființat, sub firma de „Fonciere“ o societate generală de asigurare cu capital societărilor de 5 milioane lei, cuprinzând toate ramurile de asigurare.

Între fondatorii noii societăți întâlnim unele din cele mai de seamă instituții din Ardeal și vechiul-regat. Prin faptul că ea a preluat personalul, legăturile financiare și afacerile societății vechi și din partea publicului bine cunoscutei „Fonciere“ societate de asigurare, noua instituție pornește sub auspicii foarte favorabile, asigurat fiind viitorul și prin legăturile economice financiare distinse ale Băncii Agrare, cu care păstrează legături comerciale intime.

Între conducătorii noii instituții întâlnim pe următorii:

Dr Aurel Vlad, fost ministru, directorul general al societății Solidaritatea (președinte).

Mauriciu Ribáry, directorul general al societății de asigurare generală „Fonciere“ (vicepreședinte).

Dr Victor Bontescu, fost ministru, directorul general al Băncii Agrare (președinte al consiliului de administrație).

Vasile Osvadă fost secretar general, directorul Băncii Agrare (membru în consiliul de administrație) etc.

Director al noii societăți a fost numit Fridrich Ribáry un specialist recunoscut directorul societății Fonciere ce își sistează funcționarea.

* * *

Banca Generală a Țării Românești sucursala din Cluj, a preluat localul învecinat sucursalei și astfel mărindu-și și transformându-și localul, ea va putea desvolta o activitate intensă pe terenul financiar.

Doamnele noastre să sprijinească industria românească. Ce se poate dela români, nimic dela străini. Cereți și vă ve-ți convinge, că salonul de modă

„VENUS“

CLUJ, STRADA MEMORANDULUI No. 13.
execută prompt și convenabil orice gen de croiuri pentru dame.

Posta Redacției și Administrației

Dlui Dr. B. — I. Am primit. Vom alege ceva.
Dlui Nic. Camfor — Cluj. Cităm din „Amăgirea“ dtale:

Aurora când răsare
Peste văi, peste câmpii,
Lunca-i p'înă de furii
Vântul geme și tresare.
Plâng drumeții, că'ătorii,
Plâng îmbătrâniții moși

Îți răspundem:

Noi am aruncat'o'n coș...

Dlui S. Lom. — B. La noi nu merge, cearcă la „Gândirea.“

Dlui V. S. — Dta se vede, ții cu orice preț să ți-se publice versurile. Dacă îți face plăcere publicăm o strofă la acest loc:

Toamnă sură, toamnă sură
Ai spăriat atâta lume
Vopsind frunzele cu aur;
Toamnă sură
De furia ta obscură
Idealul meu — femeea
S'a grăbit aseară-acasă
Și pe „corso“ prin mulțime
M'a călcat pe bățatură
De credeam, că-i o năroadă...

Adăugăm noi:

„Toamnă sură“
Fără cap și fără coadă...

Credem de prisos alt răspuns.

Dlui P. R. — Arad. „Nuvela“ dtale are unele părți pasabile. În întregime însă nu merge.

Dlui Omega... Publicăm tot ce este bun. Trimite și vom vedea.

Dlui X. — Loco. Tot slab. Cităm din „Primăvară“:

A'nceput să cânte cucu
Cu-cu, cu-cu...
Infloriră ghiociei
Și pe coaste — aleargă mieii,
Cu-cu, cu-cu...

Fii mai prudent dle, că ne sare dl Cucu-literatul, în cap, luându-i numele în... „deșert“.

Dlui Nelu — C. Ești prea fără suflet când adresezi iubitei:

„Ochii mândrei suflă'n foc“ etc: De, mai știi, or fi... suflând fără îndoială dacă dta o afirmi ca unul care ești competent în materie.

Rugăm pe această cale pe toți domnii, cărora li-s'a expedit numărul prim al revistei noastre, să achite de urgență costul abonamentului. În caz, că nu doresc să-i înregistrăm în șirul abonaților noștri, îi rugăm să ne retrimită numerii 1—2 expediate la adresa lor.

Rugăm toate instituțiile comerciale, industriale etc. din provincie sa-și trimită anunțurile lor spre publicare în revista noastră.

Publicăm fotografii din toate colțurile țării și în special o să ne ocupăm într'unul din numerii viitori ai revistei cu porturile noastre naționale.

Revista noastră va apare și în viitor tot în 20 de pagini.

Duminecă în 13 Noembrie au luat sfârșit match-urile de football pentru campionatul anului 1921—1922. La această rubrică publicăm tabloul matchurilor din timpul din urmă.

În Cluj au jucat echipele următoare:

Aesculap—Concordia (Aghiriș) 1:0 (0:0). Simpatice echipă Aesculap după multe eforturi a reușit să iasă învingătoare. Până în clipa din urmă rezultatul era să fie 0:0, când prin eforturi uriașe a marcat golul reușindu-i prin aceasta să câștige primele două puncte.

Fiind timpul favorabil, amândouă echipele și-au putut face datoria conștiincios și au luptat pentru învingere cu toată seriozitatea. Arbitru a fost dl Rudolf Koncz, care a condus cu multă precizie.

KMTE—KKASE 1:0 (1:0). Ca dovadă, că nu totdeauna echipa cea mai bună poate să iasă învingătoare este cazul echipei KKASE, care a fost învinsă de KMTE.

KKASE increzută prea mult — se vede — în forțele ei, luând matchul ușor la început a primit un gol, ceea ce a îndemnat-o ca să lupte mai îndârjit dacă nu pentru învingere, cel puțin pentru egalizare, eforturile ei însă au rămas zădarnice.

Arbitru a fost dl Czinczar (Haggibbor).

Universitatea—CFR Cluj (2:1) (1:1). Unele din cele mai frumoase match-uri. Amândouă echipele au luptat serios și dornice de a câștiga lupta. Spre sfârșit în minuta a 45-a a marcat golul învingător Guga. În partea primă a atacat mai mult Universitatea, iar în partea a doua CFR. Înainte de sfârșitul match-ului cu

Echipă sportivă A. C. Sparta din Praga. Una dintre cele mai renumite echipe europene.

12—15 minute Universitatea a dictat un tempo numai pomenit câștigând totodată.

Această echipă a început sezonul destul de slab, la urmă însă s'a recules, ceea ce este o mândrie pentru toți. Astăzi are locul între cele mai fruntașe echipe sportive din Ardeal.

Arbitru dl Winkle (KAC) își facea datoria și mai regulat, dacă nu se lăsa de multe-ori influențat de public.

Echipa sportivă „Universitatea”.

MTK (Tg-Murăș)—Haggibbor (Cluj) 1:1 (1:1). În Târgul-Murăș s'au întâlnit două echipe rivale. MTK avea la început mari șanse de învingere, cari s'au spulberat însă în curând grație însuflețirii echipei Haggibbor. În amândouă echipele au fost câțiva luptători, cari au dus recordul, cu toate că arena era umedă și plină de noroi din cauza ploilor ce căzură înainte de aceasta cu câteva zile.

Rezultatul a rămas neschimbat până la sfârșit.

Arbitru Steinhubel (Arad) a condus cu mare precizie tot jocul.

Katz și Mendel

depozit permanent de haine bărbătești, pentru băiați și fetițe
Cluj, Piața Unirii No 10.

Să mâncăm
in restaurantul „Hotel Central”
Prima bucătărie de lux. - Beuturi excelente. - Toată seară concert.

Clișeurile Evoluției le pregătește
Zincografia „MINERVA” S. A.
 Cluj, Strada Regina Maria No 1.

Frizer de dame

Manicure.

„IDEAL”

CLUJ, STRADA UNIVERSITĂȚII No. 1.

Alexandru Taub

Magazin de mode pentru domni
 Cluj, Strada Nicolae Iorga No. 2.

**REGELE
 PĂLĂRIILOR**

CLUJ.

TRISKA J.

Acoardă, repară și transpoartă pianе conserva-
 torului, operel și tuturor
 institutelor de stat. ...

Piane se dau cu chirie.

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal,

C
L
U
J

C
L
U
J

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal.

Str. Saguna No. 18.

Au sosit in mare canti-
 tate pianе și pianine din
 fabricile „Pörster”, Wirth,
 Hoffmann și stingl. ...

Piane se dau cu chirie.

Carol Simonides

pantofar

Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 4.

„SFINX”

CLUJ, STRADA REGINA MARIA No. 21.

Cel mai bun, cel mai ele-
 gant și cel mai modern
 atelier de fotografat.

croitor de
 domni

Ștefan Fanta

Cluj, Strada Iuliu Maniu 1.

Florărie

Florărie

Farkas Antal

Cluj Piața Unirii.

Dacă voți să aveți față cura-
 tă, proaspetă, încercați odată

Crema Ambra peste zi

Crema-gold Ambra
 (noaptea).

Deposit principal:

Drogeria EMKE

Cluj.

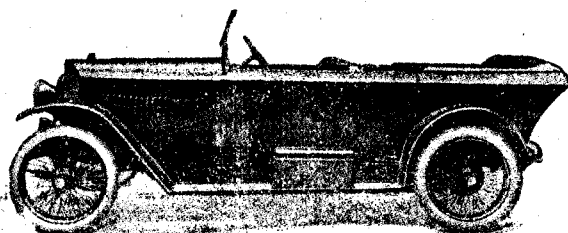
In provincie se espe-
 dează prin postă. ::

Automobile, cauciucuri accesorii

EMIL BLAGA CLUJ,

Piața Ștefan cel Mare 7

Telefon: No. 270.

Automobil ieftin

Telefon 310.

de închiriat

Telefon 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga 23.